

PERTU

PERTU

(pripovetke)

Edina Svoren

Sa mađarskog prevela
Sandra Buljanović Simonović

HELIKŠ

Naslov originala
Szvoren Edina:
PERTU

© 2010 by Svoren Edina
© 2020. za srpsko izdanje, Heliks

Izdavač
Heliks

Za izdavača
Brankica Stojanović

Urednik
Bojan Stojanović

Lektor
Vesna Đukić

Štampa
Artprint Media, Novi Sad

Tipografija
Janson Text

Prvo izdanje, tiraž 1000 primeraka

ISBN: 978-86-6024-041-7

Smederevo, 2020.

www.heliks.rs

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

PERTU

Jojka

Probudila sam se na to kako nam se trese zgrada: žuti bager je grickao jednu od zgrada na neparnoj strani ulice. Koštice od kajsija, koje su se sušile na mom simsu, zveckale su udarajući jedna o drugu, zatreslo se staklo na reprodukciji sa likom jednoroga. Imala sam običaj da ujutro svoje krmelje stavljam u kutiju šibica, ali sada sam iskočila iz kreveta i stala pod električni vod koji je plamteo. Plamen je brzo izgubio boju, stanjio se, a pucketanje u zidu uskoro je prestalo. Vrat mi se ukočio od zurenja nagore. Međutim, žuta mašina nije samo prodrimala neuzemljene električne kablove, već i uznemirila životinje: mačke sa gornjih spratova šmugnule su u prizemlje, gde se manje osećalo podrhtavanje zgrade, a carić koji se zadesio u našem dvorištu davio se krkljajući, kao da mu je niz grlo skliznula buba.

Zbog kratkog spoja nisam mogla da koristim toplu vodu iz bojlera, tako da sam lice ukopala u dlanove, kao da se umivam. Umesto pranja zuba, masirala sam nepca, a posle sam masirala vrh nosa dok nije lepo pocrveneo, a ušne resice sam temeljno ispritskala. Hladne resice kao da su pripadale nekom drugom, i po tome mi je palo na pamet da sam sanjala nekoga ko živi na severu – u Oslu, kada bi se Oslo nalazio u

Švedskoj. Priviđali su mi se drveni tremovi ofarbani u belo, verovatno iz sna.

Skuvala sam kafu na jedinoj ringli na gas i usput slušala mačke koje su cvilele u dvorištu. Podgrejala sam i mlekce. U zgradi je stanovao jedan terijer, a navodno i neka sitno pegava geneta – *genetta genetta*, kako je zovu. Kafa mi je bila gorka, jer već dva meseca šećer možete kupiti samo za protiv-uslugu u seksu. Otvorila sam neki časopis i izgleda da sam se konačno navikla na to da u njemu fali plava boja. Slika predstavlja jednoroga koji se odmara nakon gozbe, kraj nogu mu je bogato napunjena korpa sa voćem. Čitala sam slova, ali nisam uspevala da sklopim rečenice, jer sam sve više mislila na zaboravljeni san. Palcem sam iz kafe upecala skorup, te ga s visine spustila u usta, kao da je gušter.

Zgrada se tresla u više navrata. Dugački listovi moje aralije njihali su se kao kažiprsti poštanskih službenica, jedan požuteli list dojedrio je do patosa. Kad bi bager počeo da radi, znali smo da se do večeri neće zaustaviti. Na neparnoj strani ostala je još samo ta jedna prizemna kuća, na fasadi su gipsani ornamenti držali cevčice. Zgrada je služila kao magacin za lekove, a sada su nameravali da na njenom mestu podignu nekakvu drsku, modernu zgradu. Kuću je već nedeljama nagrizaio bager, ali ona nije nestajala. Jedna polovina fasade bila je još uvek netaknuta, pod strehom su se nizala siva slova sa kojih su radnici već mesecima pre toga odlomili dijakritike. Da kuću ne bi prozvali zbog nečega – bila sam dovitljiva.

Sklopila sam novine i spustila ih u praznu fioku koja je mirisala na piljevinu. Nabacila sam na sebe nešto od odeće, kako bih što pre mogla da prijavim kratak spoj. Tavanica je podrhtavala, iznad glave mi se polako klatio luster. Pazeći

da mi se ne pokida pertla sastavljena iz tri dela, obula sam cipele, povukla sokne i uzela crni kišobran, koji bi se uz malo dobre volje mogao nazvati sivim. Već neko vreme siva je boja koja se nameće. Iz nekog stana se probijalo cviljenje terijera – ili možda pegave genete – verovatno nisam samo ja prisluškiвала, nabranog čela. Jednom prilikom sam pokušala da stavim na papir nacrt kuće, ali sam ga posle iscepkala na parčice manje od flekica, da me ni ovi što kopaju kraj kontejnera ne bi odali.

Ali ja sam sanjala – palo mi je na pamet na stepeništu, pa mi se od te žudnje zamantalo.

Otvorila sam poštansko sanduče, na koje su mi ime napisali bez dijakritika (to jest, tutnuli su mi u ruke bočicu laka za nokte u boji poštanskog sandučeta, pa sam ja ispisala lakom dijakritike), ali onda sam ga brzo zatvorila, jer su iz njega krenuli da lete leci koji informišu o dostavama raznih pošiljki sa hranom. Na starom pijačnom trgu sredom je uglavnom mogla da se kupi instant-kafa, petkom papuče iz Alfelda, za siću, a nedeljom, jer vikend pripada zabavi, gramofonske ploče. Jedna mačka mi se trljala o nogu i gledala me takvim pogledom, da bi čoveka strpali u zatvor kada bi tako gledao. Sagnula sam se da je pogladim po krznu – mada sam znala da me posmatraju – i potom mi je iznenada pala na pamet jedna scena iz mog sna.

Prijaće mi malo šetnje, pomislih. Otvorila sam kišobran.

Radnici su baš sad pravili pauzu: žuti bager je spustio kašiku na zemlju prekrivenu otpadom, radnik je sedeo na gusenici. Iz čaše od kefir kašikom je vadio nešto što sigurno nije bio kefir, a usput mlatio nogama. Kada sam zapazila da je koža lica ovog radnika prekrivena mrljama koje postaju sve tamnije, okrenula sam glavu da me slučajno ne bi oslovio i potrudila se

da se sakrijem pod klobuk kišobrana. Na zaobljenom čošku ulice zadržao me je saobraćaj, i strpljivo sam čekala da se napravi otvor u moru kamiona. Kada je to postalo moguće, šmugnula sam na drugu stranu. Svi kamioni su bili okrenuti ka severu, gledala sam za njima bolnog lica. Na nekom kamionu cirada je bila svetloplave boje, a na nekim registarskim tablicama redala su se slova sa dijakritikama. Pljunula sam na ispucali asfalt, te odlučila da ispitam svoj san.

Zamoliću nekoga da me zagrlji, možda mi na osnovu toga nešto padne na pamet.

U šalter-sali su već mnogi čekali – izgleda da nisu samo kod mene pregorele instalacije. Mekani tepisi ublažavali su buku, sjajne, uglaçane mermerne površine obećavale su glatko obavljanje administracije. Sklopila sam kišobran, izvukla redni broj i sela na mesto koje mi je ponuđeno. Crna fotelja sa rukohvatima prijatno mi je podupirala krsta. Pogledala sam unaokolo. Bilo je onih koji su razgovarali o neumoljivosti poštanskih službenica, a dvoje dece je razmatralo da li sam muškarac ili žena. Nisu imali petlje da me otvoreno pitaju. Kada sam protrljala oči, u krilo su mi pali tvrdi, praskavi krmelji.

Kasnije mi je prišao nadzornik u sivoj uniformi: nagnuvši se, opominjao me je da ne smem da unosim kišobran u salu za prijem stranaka. Držeći me za lakat, pomogao mi je da se pridignem iz duboke fotelje, potom me je, kao slabovidog, odveo do držača za kišobrane. Sačekao je da spustim svoj kišobran među ostale – svima je vrh bio okrenut nadole – a zatim se okrenuo. Bila sam mu zahvalna što nije spomenuo boju moga kišobrana.

Došla sam na red. Službenica malih ruku vukla je moje papire po hladnom mermernom pultu. Dok je radila mašina, imale smo vremena da se smešimo jedno drugoj. Izgledalo je

kao da gospođica poznaje latinske poslovice koje sam navodila, neke od njih je dovršavala klimajući glavom u ritmu. Ispostavilo se da treba uneti novine u moje podatke. Na papiru sa vodenim žigom, koji je gurnula pred mene, jednorog je sedeo na zadnjim nogama, a ja sam baš na njegovo čelo morala da upišem odgovor na pitanje da li imam decu. A ako nemam, da li planiram. Videla sam da je gospođica, pre nego što je stavila papir u fasciklu, preletela preko mojih odgovora. Nemam pojma po čemu mi je baš tada palo na pamet da sam u tom snu dlanovima obujmila lice Laponke. Nakon toga je gospođica podigla oči ka meni, svoju krhku ručicu lagano spustila na moju i bodrila me time da imam ozbiljne šanse za to da mi se usluga pružanja električne energije što pre ponovo omogući. Kada sam već mislila da smo završile, ona se odgurnula u stolici na točkiće, ustala, te čeprkajući po žabou, rekla: da joj oprostim na netaktičnom pitanju, ali da li imam dovoljno šećera. Svoju zbunjenost nikako nisam umela da sakrijem. Klimnuvši glavom, okrenula sam se na petama.

Požurila sam kući, koracima koji su neprijatno odjekivali. Vozači kamiona – mora da sam im se učinila kao kurva – ovog puta su bili toliko ljubazni da uspore, da stanu. Videvši njihove sasvim napumpane, nabrekle točkove, obuzela me je melanholija. Žuti bager je ponovo radio, i pošto nisam imala od koga da tražim zaklon, tek sam kod kuće primetila da sam svoj kišobran nepravilne boje zaboravila u službi za prijem stranaka.

Ali ja sam videla san, san. Prvo što sam uradila kod kuće bilo je da potražim veliki rečnik. Hladna kafa me je unervozila. Odrednica o Laponcima bila je prazna, samo je neka strelica u obliku jednoroga upućivala na poslednji tom velikog rečnika koji, međutim, već godinama nije mogao da se nađe.

Po vratima su grebale kandže, ustala sam da pogledam šta je to. Otvorila sam vrata, ušunjala se pegava, krznena životinja, verovatno geneta. I ne pogledavši unaokolo, uputila se ka sobi, svojim dugim repom terala je prašinu pod ormare i nastanila se ispod jedine naslonjače u stanu. U pedantnoj paralelnosti smestila je pred sebe prednje šape, mekani rep izdelfjen svetlim prstenovima omotala je oko sebe i posmatrala me. Gledaj samo, gledaj, *genetta genetta*. Još uvek je dah-tala od pentranja po stepenicama, ili od straha. Na poneki snažniji tresak, sa zenicama suženim poput kakvog proreza, okretala se ka prozoru, pa mrdala uvetom, kao moj stari profesor pevanja. Nije bilo ničeg neprijateljskog u genetinom pogledu, ipak nisam želela da isprobam da li će me, kad sednem u fotelju, podmuklo zagristi za Ahilovu petu. Dovukla sam do stola veliki rečnik i počela da ga listam, bez posebnog plana. Više mi nije smetao krnji abecedni niz. Pegavoj geneti je, kako sam videla, sve manje smetalo sudaranje koštica od kajsija. Srknuh kafu. Rečnik je, iz predostrožnosti, posebno obrađivao ilustracije i tekstove koji se odnose na te ilustracije, ali jedna fotografija podsećala je na Laponku iz sna... Sedele smo u zelenom tramvaju a Laponka – svi Laponci su niski rastom – klatila je nogama. Da li sam se nagnula unapred? Laponka je imala besprekornu kožu, negovanu ribljom mašću, i dozvolila mi je da joj dlanovima okružim lice. Valjda je pritom čak glavu pomalo nagnula u stranu. Na jednoj stranici rečnika videla sam trem ofarban u belo, i sve više sam se prisećala sna. Laponka me je pitala da li sam muškarac ili žena, i nakon što sam odgovorila, zamolila me je da pritisnem dugme, jer bi kod klizališta htela da siđe, ali je dugme suviše visoko. Ispunila sam joj molbu, a ona je sišla i otklizala se.

Tada su u okrnjenom gitu na okviru prozora zadrhtala stakla. Geneta je podigla glavu i gledala me optužujući, kao da mi govori: nisi mi ovo obećala. Gurnula sam rečnik u stranu, ustala, i pogledavši kroz prozor ustanovila da je žuti bager slučajno nagrizaio zgradu koja se nalazila iza nekadašnjeg magacina apoteke, i da iza zida koji se ruši neki muškarac koji je sad uhvaćen na delu vadi kažiprst iz nosne duplje. Sagnula sam se ka prestrašenoj geneti – luster se njihao – pa, na očigled onih koji su stajali na balkonu kuće preko puta ulice, zarila ruku u njeno nakostrešeno krzno. Upalila sam stajaću lampu pored fotelje, ali još uvek nije bilo struje. Zanimljivo je, da su mi upravo u tom trenutku kucali na vrata.

Pred vratima je, poput kakve bandere, stajala neka žena u sivoj, svilenoj haljini. Na kuckanje njenih visokih štikli, moje komšije su pogledale ka hodniku, terijer je zalajao. Iako loše pamtim lica, ipak sam prepoznala da je to službenica zadužena za rad sa strankama. Nakon što sam to naknadno dopustila, donela mi je kišobran koji sam zaboravila u držaču za kišobrane. To mi je saopštila već u mračnom predsoblju. Nisam smela da je priupitam, po čemu je prepoznala da je to moj kišobran, jer me je, pošto je kišobran prislonila u jedan ćošak, sa gromobranom okrenutim nadole, gledala upitno. A otkud znate gde ja stanujem? Tek sada sam zapazila da gospođica nema ni tašnu, ni kardigan, niti nekakav dosije o svojoj krvnoj grupi, ili o tome koje jezike govori. Da li ćete me pustiti unutra? Klimnuh potvrdno.

Žena u sivoj haljini s neskrivenom je radoznalošću okretala glavu, pogledala slike na zidu, pa ugledavši reprodukciju sa jednorogom, podigla obrve u ćoškasti luk, jagodicom prsta prešla preko izbrazdane površine jedne koštice od kajsije. Jeste to dobili od rođaka? – upita. Da – rekoš ponosno. Stala je iznad

velikog rečnika, počela da ga lista. Tražila je dozvolu za to da otvori fioku, ali nakon što sam pružila ruku – samo izvolite – više je nije interesovala. Sela je u fotelju i sada sam se ja tresla u strahu da će geneta zagristi list moje posetiteljke.

Sedela sam za stolom, na stolici sa oštećenim mebl-štofom. Pogled moje posetiteljke čas bi se zakucao u moju košulju, čas bi skliznuo na pocepane papuče. Jeste vi kolekcionar? – pitala je. Na moje odmahivanje glavom, ipak je izvukla iz džepa jednu minijaturu. Očekivala je da ustanem, i da iz njenih ruku posmatram devicu u čijem se krilu ispupčio jednorog veličine jagnjeta. Devičino rame virilo je golo iz svetložute haljine, a bujna kosa se u pozadini slike nastavljala u puzavicu. Jednorog, umoran od krvoprolića, delovao je pitomo, blago rastvorena, krvava usta behu spremna da zaplaču. Nakon toga mi je posetiteljka stavila do znanja da mogu opet da sednem.

Naš razgovor se nije ograničio na dijakritike, na svemoć poštanskih službenica ili na očne bolesti. Obe smo poznavale ljude koji su sposobni da se još i sutradan sećaju ljudi koje su videli jedanput. Obe smo znale jezike. Obe smo volele igre loptom. Volele smo kremu za lice koja se pravi od masti kita. I što je najvažnije, gospođica se razumela u to kako treba prokljuviti snove kojih se ne seća ni sam sanjač. Laponke pevaju jojke – informisala me je. Njene podignute obrve podsećale su na južni, pešački most.

Pada mrak – primetila je žena u svilenjoj haljini, i to me je otreznilo. Zveckale su koštice od kajsija i staklo na reprodukciji sa jednorogom, luster se njihao. Jedva sam smela da pogledam u genetu, sklupčanu ispod fotelje. Životinjine oči pomerale su se poput mehanizma na pisačkoj mašini. *Genetta genetta* se bojala, pa sam od toga i ja počela da se bojim.

Bojala sam se da će ujesti i da će svojim oštrim sekutićima ženi pokidati najlon čarape. Samo sam ćutala kada je žena u svojoj haljini rekla da su njeni šefovi ponekad neuračunljivi. Dešava se da nedeljama, štaviše mesecima ne uključe struju. Iako pada mrak, naglašavala je moja posetiteljka. Ustala je – geneta je u očajanju počela da se čisti – dvaput je povukla kabl stajace lampe: ništa. Je l' vidite? Žena me je obišla, pravih leđa, a visokom štiklom bockala je parket, koji nije bio savršeno politiran. Videlo se da nema ništa protiv da joj se pri svakom koraku dupe i lice, prevučeno svilenkastom, kreolskom kožom, tresu poput pihtija. Žena je iznela kako je nedvosmisleno da postoji način za to da se njeni šefovi opamete, ali ja sam bezvoljno gledala pred sebe. Geneta se pokunjila i gledala me saučesnički. Imala sam osećaj da je poznajem godinama. Primamiću je kod sebe, mislila sam. Za to vreme, moja posetiteljka je pravila krugove oko pisaćeg stola. Ženinom podmićivanju nije išlo u prilog ni to što se pri nekim pokretima iz uskog rukava haljine oslobađao miris koji se mogao nabaviti sredom. Nikada se nisam osećala kao pripitomljeni jednorog, izjavila sam najneutralnijim mogućim tonom. Sanjala sam, pade mi na pamet.

Žena u svilenoj haljini uto je prestala da hoda i podigla na mene velike, službeničke oči. Ne razume o čemu pričam, reče. Uza sve to, desnim dlanom je napipala minijaturu koja se skrivala u unutrašnjem džepu, zakopčala svileni blejzer sa žaboom, te požurila u predsoblje, koracima bržim i od dosadašnjih. Savetovala me je da uzemljim električne instalacije. Držeći se za kvaku ulaznih vrata, pitala me je koja to ptica krešti u mom dvorištu, i da li sam muškarac ili žena, zatim nestala, kuckajući duž čitavog kružnog hodnika. Protrljala sam koren uveta.

Iznenada se cela zgrada zatresla. Prvo sam pomislila da je žena u sivoj haljini zalupila kapiju. *Genetta genetta* se, ukočenih očiju, povukla dublje u senku ispod fotelje. Košnice kajsije pale su sa simsa, lažni ukrasi na lusteru nisu prestajali da se ljuljaju. Aralija se iščupala iz zemlje. Stala sam pokraj prozora. Ogromna kašika žutog bagera napadala je fasadu nekadašnjeg magacina apoteke, neonska slova bez dijakritika otpadala su sa nje, jedno po jedno. Komadići gipsanih epruveta izmešali su se sa običnim krhotinama. Radnik sa flekama po licu pobedonosno je vrteo glavom kada je jedan od dimnjaka susedne kuće sleteo pred bager.

Bio je to težak dan. Pipajući iza uveta, vrh prsta mi zamirisao na fosfor.

Radnik je zaustavio motor, šutnuo žuta vrata i olakšao se sedeći. Nabacio je na rame ranac napravljen od teleće potrbušine, potom se odgegao u pravcu južnog pešačkog mosta.

Prijao mi je duboki uzdah. Sipala sam vodu u četvrtastu posudu, koju sam ranije koristila kao fioku, i gurnula je u senku ispod fotelje. Slabovida geneta uplašeno je njuškala smrdljivu česmovaču. Protrljala sam oči – napolju je bilo svetlije nego u mojoj sobi – suvi krmelji ozledili su mi prst. Sanjala sam, sanjala. Laponci ne mogu da dohvate rukohvate u tramvaju, napravljene po meri Norvežana, dugmad za signalizaciju, mesta gde se ubacuju kovanice u javnim govornicama. Kada idu u nabavku, privežu klizaljke za tabane (tako budu malo viši), a zbog toga što inarijski Laponac ne razume lulejskog Laponca, beskrajno su usamljeni. Jedva sam čekala noć. Možda ću sledeći put i ja sići kod onog klizališta.

I nekoliko nedostataka

Bio je prvi vreli dan. Poput nekog loše amalgamiranog ogledala, preda mnom se talasao vreli vazduh. (Povraćalo mi se od vrućine, rekla sam kasnije.) Kada smo stigli do nasipa obraslog kamilicom, stala sam da pijem. Njih troje će me sačekati u desauškoj šumi, i već sam pred sobom videla kako Verner kod ulaza za vozila, koji je ostao čitav u ruiniranom dvorcu, zavlaci ruku među noge kamenog kipa u tunici, ili pak, i to tako da čuje njegova ćerka, izjavljuje kako ja imam lepše grudi od ove Melpomene, ili koga već.

Zastala sam da pijem i voda mi je sklznula niz grlo, na pogrešnu stranu. Pošto je foto-aparat bio kod mene – a kod njih je bio šator, alatke i namirnice – napravila sam nekoliko slika žbunova kamilice koji se obrušavaju sa nasipa, kao i sliku perspektive biciklističke staze koja se između dve kule stražarske klasicističko žute boje sužava u jednu tačku. Kič – oladio me je kasnije licoliki Verner, pa lupio po dupetu, kao da je kič onomatopejska reč, ali ja imam grižu savesti kada je Angelika očevidac ovakvih gestova.

Lola je putovala u prikolici. Kad je htela da obavi nuždu, zacvilela bi, a mi bismo odmah stali; kada je bila žedna, dva puta bi zalajala, a mi bismo je pustili na obalu Elbe; kada bi

ogladnela, to bih jednostavno osetila. Lola je bila na samrti. Ja sam u januaru napipala tumor veličine oraha. Rekla sam Verneru, Verner je rekao Angeliki i onda su oboje temeljno ispitali Loline slabine. Verner je izjavio da će ostaviti piće, ja sam pokušala da plaćem, a Vernerova kćerka, uvek pomalo nezgrapna kada bi htela da izrazi svoja osećanja – zagrlila je kuće, i usput mi slučajno dotakla ruku. Angelika se ne seća svoje majke, pa ipak se ljuti na mene. Volela bih da joj pomognem. Trebalo joj je pola godine da me pogleda u oči, kada razgovaramo pocrveni, a moje ime još nikada nije izgovorila. Angelikina majka je imaginarna osoba. Nje se sećaju tako što ne govore o njoj. Njene fotografije su zaključali u fioku, sa njenom rodbinom ne održavaju kontakt, a poslednje pismo koje je poslala iz Rostoka, u kome (u kojem, rekoh kasnije), lošim redom reči u zavisnosloženim rečenicama, traži novac, ne smeju da otvore. Ni na kraj pameti mi nije da se takmičim sa Angelikinom majkom: nisam kao ona ali ni drugačija od nje. Prednost mrtvih je nenadoknadiva – ličim na nekog ruskog tenisera.

Angelika se boji kiše i noćnog lepetanja krila, Verner se plaši kvarova, Lola ježeva i međugradskih autobusa.

Verner i ja smo noću većali o tome da li se Lola plaši smrti, dok se Angelika nije brećnula na nas da završimo blebetanje. Ponekad izgleda kao da smo nas dvoje deca Vernerove kćerke, i nimalo nije utešno (jebeno nije, rekoh kasnije) što se tada konačno više ne osećam kao uljez. Kada je Verner, nimalo se ne osvrćući na ćerkino prisustvo, uvukao ruku u moju vreću za spavanje, privio se uz mene svojim telom kao kakvim nape-tim lukom, a koleno mi gurnuo među butine, osećala sam se kao neko ko bi trebalo da prevari rođenu majku sa rođenom sestrom, tako da sam iznova i iznova stresala sa sebe Venera,

koji se trećeg dana uzbudio već i od kipova poređanih duž puta. Čak i kamene muze prinčeva iz Desaua u Anhaltu češće imaju odnos nego mi, reče Verner dok smo užinali kod ulaza u Georgijum. Pili smo sirup od zove, a na hleb mazali namaz od sira i vlašca. Angelika je bila pomalo nervozna, zato što zbog Vernera već danima nije mogla da zapali. Popustljivo se smeškala, kada se njen otac uspentrao na postolje kipa koji je stajao kraj puta, i kada je bezuspešno, zato što je bio barem za glavu niži, zbog čega je rubensovska zadnjica muze bila na istoj visini sa njegovim ne tako rubensovskim stomakom, počeo kućecim stilom da trpa ovu pocrnelu Euterpu, koja je u rukama držala dvocevnu frulu. Vlašac mi je zapeo u grlu i uveče sam prihvatila polni organ koji mi je stavljen u ruku. Barem toliko, šaputao je Verner.

Lola se boji rešetki, Verner infekcije HIV-om, Angelika uskih kružnih hodnika, gundelja i tvrdih kljunova ptica.

Činilo se da je Lola dobro. Uživala je u mirisu Elbe, u insektima šarenih leđa i u kiselkastim mirisima koji su se oslobodili nakon kiše. Drveće, reka, pseće krzno, mirisali su na zemlju. Već smo pomalo verovali u to da je Lola ozdravila. Jurila je patke, lajala na divlje guske, njušila ovce, ponadali smo se. Ako je čudo ono za šta ne postoji naučno objašnjenje, onda je umreti od nepoznate bolesti isto toliko čudesno kao i izlečiti se od nje. Spominjali smo da je Lolinoj najstarijoj sestri jednom otpala dlaka, dve nedelje je ličila na novorođenče krtice, smršala je, po ceo dan je ležala šćućurena, dah joj je smrdeo, a onda je iznenada ipak ozdravila. Geni, rekli smo. Druga sestra sama se izlečila travama za koje bismo mi rekli da su korov. Vernerova ćerka je Vernerova, a Vernerov pas je zajednički.

Ovoj Taliji je ruka poput vekne, reče Verner četvrtog dana.

Verner je drhtao od pomisli da će me usput izgubiti. Na svakih pet stotina metara bi se okretao da vidi da li sam još tu, ali na nasipu sam konačno mogla da zastanem, tako da oni ne primete. Povukla sam se u stranu, kako bi i oni koji mi idu u susret mogli da prođu kroz kamilicu. Bilo ih je dvojica: dva mlada momka. Stali su, oslonili bicikle, nasmešismo se jedni drugima, onako kako umeju da se smeše samo oni koji nemaju isti maternji jezik. Jezikom koji je zapinjao, pitali su na koju stranu je Niderlomač? Tek što sam ga našla na karti, već su bili spremni da idu dalje, ali sam ih još neko vreme zagovarala. Ko su, odakle su, pitala sam ih. Poljaci, odgovoriše mi, i videh im u očima strah. Cilj im je Rostok, rekoše. Zacelo sam pocrvenela. Juče su pokisli do kože, cipele su im još uvek mokre. Sa mape su se slili nazivi sela, pričali su mi (kiše se boji i Vernerova ćerka: to je samo voda!, dobacila bih Angeliki kada noću pada). O, pa mi smo svaki dan pokisli, nasmejah se, ali možda nije trebalo da kažem i to da je počela da mi rđa čak i kopča na brushalteru. Bilo mi je žao što će otići, Verner smatra da akcenat kod žena pojačava lučnije prolaktina. Uveče toga prvog pravog letnjeg dana, Verner je u šatoru pitao zar ne da bih najradije popušila svakom istočnom Evropljaninu koji govori nemački. Zabrinuto sam uzdahnula i pokazala Verneru da učuti, jer se još nije moglo čuti Angelikino astmatično dahtanje. A na njega ne mislim, reče glasno. Zašto mi ne daš. Već nedelju dana ništa. Dah-
tao je, želim te Terpsihore, a ja sam se dugo borila sa njegovom sveprisutnom rukom. Molim te, barem toliko. Pre nego što je Angelika počela da dahće, Verner me je već izvukao iz dugačke majice koja mi se zgužvala oko struka, a kad mi je dojkicu stavio u usta, neizbežno sam morala da prizovem sliku Vnera i Angelikine majke: prznica, uvek žedan žena,

tada još crnokos momak; krhka, beskrajno strpljiva devojka, blagog osmeha; seks im je kao droga. Ja pak ništa nisam osećala, bilo nas je suviše: Angelika, Lola, Angelikina majka. I toga dana prožetog kamilicom, odgurnula sam sirotog Venera sa sebe.

Trećeg dana Lola je povraćala. Nadali smo se da je samo pojela nešto loše, ali ta žitka lokva bila je skoro bela. Kada je već bljuvala samo vazduh, Lola se iscrpljeno srušila, izgleda da je i svest izgubila na tren. Zajedno, Angelika i ja smo čučnule kraj psa, ja sam je gladila po lobanji a ona po prednjoj nozi. Angelika ima lepe ruke.

Verner je istog tog dana izjavio kako je sanjao ženu. Upravo smo bili doručkovali ispred šatora, njih dvoje nisu smeli ni da pogledaju ka nebu boje vena. Verner je na sebe navukao vreću za spavanje, Angelika prilepila dlanove uz šolju koja se ubrzano hladila, a Lola popela na prikolicu. Samo meni nije bilo zima: onaj ko se ne boji, njemu nije zima. Nisam ljubomorna na Vernerove snove, niti na one žene na koje, po njemu, ličim, ali da se barem nije rasplakao pred Angelikom: obe smo Verneru nešto obećale, i obe smo to obećale, ali ipak ne može to da zahteva. Po njemu, ima žena koje se na plač smeškaju stisnutih usana, ima onih koje boli pogledati, i navodno ima tih kojima se iz bradavica cedi iskupljenje. I ukoliko u Vernerovom snu vrata otvara bezrazložno ljubazna supruga komšije sa sprata, i ako mu u sobi teniserka sa grudima koje se njišu privuče glavu u svoje krilo, onda sam ja ta koja će uzvratiti pitanjem: šta si to tako pogrešno shvatio? – Nema više hleba, rekoh. Možda će zaboraviti na san. Angelika je ukočeno gledala preda se. Obećala sam mu, nastavi Verner, da će moći da ulazi u mene kao u crkvu. Ništa nisam obećala, rekla sam u njegovom snu. Moje telo

nije moja duša. Moja vagina nije izlaz. Pred Angelikom sam se stidela zbog toga što je Verner zaljubljen u mene, kao i toga da je na ovaj način. Mada moje telo zaista nije duša. E, nakon toga je Lola povraćala.

Volela bih da pomognem Angeliki, ali imam grižu savesti ako samo pređem preko praga njene sobe. Došla sam samo zbog merača vode, izgovorila sam jednom tako glasno da Angelika može da čuje i u dnevnoj sobi. Od kada stanujem sa njima, u ovoj sobi zidovi su goli. Sto poput sterilnog stola za seciranje, roletna je večito spuštena zbog ptica. Angelika se boji beba koje guguću, ptica koje se zakucavaju u prozorsko okno, i boji se da ne pečem meso kako treba. Drži se pogureno: visoka je i tužna. Mehur u meraču vode postavljenom na prozorski sims pokazuje da nešto ne štima, Angelika smatra da mehur u meraču iz dana u dan sve više klizi u stranu. Kuća klizi prema šumi. Znam u kojoj fioči su fotografije njene majke: na ručki od fioke nalazi se prst prašine. Imala je Angelika druga iz razreda koji joj se kao udvarao. Ništa se nije promenilo dok su se zajedno šetkali po šumi, a ni nakon što su se šetnje završile. Znam da Vernerova ćerka nije frigidna, ali mi je Verner zabranio da je upitam da li voli devojke. Malo smo se čak i zakačili, Verner mi je prebacio i to da je meni dobro ono što je loše, jer onda imam kome da pomognem. Žudim za tim da ljudi bespomoćno sede u lokvi sopstvenih suza. I ja sam se nekad pomalo ustezala pred muškarcima, odgovorih uvređeno. Hvala ti, našla sam, viknula sam odozgo i zatvorila vrata za sobom.

Tokom prve nedelje bilo je tako loše vreme da se Verner prehladio, a sa Angelikinog lica su nestale pege. Verner je noću navukao dva para sokni, a to što ruke greje među toplim butinama neustrašive žene, za svaki slučaj je objašnjavao

mrazom koji će se osećati pri tlu. Na svoju nesreću, nasmehaj se, na šta je Verner bez ustručavanja tražio da legnem sa njim iz sažaljenja. Ludo jedna, rekoh. Doviknula sam Angeliki da je upitam je li joj hladno, i (može biti da sam je probudila) odgovorila je promuklim glasom: nije. Po toj hladnoći Lola je spavala sa njom, čula sam kako pas nadugačko ispušta gasove. Verner ga je te večeri izdrkao u tišini, a sutradan u zoru sam ga slagala – nikada ne sanjam – da me je u snu njegova kćerka uhvatila za ruku.

Bio je prvi vreli dan. Poput nekog loše amalgamiranog ogledala, talasao se preda mnom vreli vazduh. Kad smo stigli do nasipa obraslog kamilicom, stala sam da pijem. Njih dvoje su me već sačekali u desauškoj šumi, kod ulaza za vozila, koji je ostao čitav u ruiniranom dvorcu.

Kada su me ugledali, Verner je zavukao ruku među noge kamenog kipa u tunici, i tako da to čuje njegova ćerka, izjavio kako ja imam lepše grudi od ove Melpomene. Angelika je ravnodušno pratila tu predstavu, čak se i smejala kada je to bilo potrebno. Vernerovo čelo se raširilo, šiljasti vrh brade štrčao je napred. Taj osmeh hijene nikada ništa dobro ne obećava. Čak je i Lola bila ushićena: mislila je da je Verner zadirkuje, pa je skakala uvis ka natprirodno velikom kolenu kipa u prirodnoj veličini, kao da nije ni stara ni bolesna. Verner se sve više žestio, te je na kraju bavarskim dijalektom šaputao opscene reči nimfi u uvo.

Verner je mali kako bih ja bila velika. Njegova muškost hrani se prividom posrnuća. Pred kćerkom se ničega ne stidi, ali ne sme da joj postavi ni najosnovnija pitanja: kao da bi je maltretirao time što se interesuje za njen život. Angelika se ljuti na oca, na to u šta je zaljubljen, ali od toga ne pokazuje ni trunčicu. Soba sa spuštenim roletnama je poput stisnutih

usana: prazna i smrdljiva, a usput moramo da se pravimo kao da je svetište. Verner je četvrtog ili petog dana rekao da je problem u tome što ja samo želim da se trpam. I zbog toga ne mogu da shvatim šta za njega znači moje telo. I da ja od čina ne očekujem samo prepuštanje, nego orgazam. Bezosećajna sam i sentimentalna, reče, i to je zvučalo kao da me ne voli. Četvrtog dana lagala sam da su mi to muž i kćerka.

Drugog dana vrućine, ponovo smo natrčali na Poljake. (Na Mađare, rekla sam kasnije.) Čak ni Angelika nije imala ništa protiv toga da ih pozovem za naš sto. Svi smo pili pivo, osim Venera, koji se nije pokolebao, i koji je popovao Poljacima u čemu je razlika između obećanja i zaveta. Adam i Bohdan loše su govorili nemački, ali su sve razumeli – pa ipak je Verner sve naširoko objašnjavao. Misli da je onaj ko ima govornu manu glup, da stranac ne čuje dobro, a da je onaj ko je nem, mentalno zaostao. Mada je Bohdan u Verneru zasigurno prepoznao alkoholičara: odavali su ga pokreti zaostali iz pijanog blebetanja, jutarnji zadah koji se već ustalio. Adam i Bohdan sedeli su naspram mene, Verner sa moje leve strane a Angelika, prekrštenih nogu, u čelu stola sa moje desne strane. Nakon što je dobila penu od piva, Lola se smestila kraj nogu dvojice momaka. Bohdan mi se činio kao promišljen, pribran mladić. Malena poljska glava klatila mu se među ramenima, poput jajeta u gnezdu. Jednu ruku spustio je ispod stola, kako bi prstima čeprkao po Lolinom krznu. Angelika je motrila društvo sa blagonaklonim osmehom oko usana – nikada joj se ne smeše usne – i pijuckala pivo od pšenice. Adam je pričao o Krakovu i glasno se smejavao, sitne bore na Bohdanovom licu, poput mrtvih rukavaca na mapi Elbe, širile su se i skupljale. Uхватила sam sebe kako zamišljam Bohdanove tanke prste u Angelikinoj lepoj, hladnoj ruci. Kako se Bohdan udvara:

zasigurno iz religijskih razloga nije još bio sa ženom u koju nije bio zaljubljen. Zamišljala sam Angelikinu uzdržanost na početku. U Angelikinoj polutamnoj sobi, merač vode postavljen u zrak sunca debljine prsta, bojažljivo raširene butine. Uхватила sam sebe kako pokušavam da ih, kao nekada baku i dedu, zamislim gole. Ružne polne organe kako se smeštaju jedan u drugi. Njihov miris na osnovu mog mirisa. Kako je Bohdan verovatno onaj tip momka koji bi Angelikin orgazam nazivao leptirom. Uхватила sam sebe tako, pa pustila da razgovor skrene u pravcu istočnonemačkih crkava koje zvrje prazne.

Lola je barem naš pokojnik. Pozlilo joj je trećeg dana vrućine, možda baš od toplote. Tražila je da je pustimo iz prikolice, ali kada je sišla, nije se pomerila, samo je okretala glavu, pogledala ka obali reke, nesigurno podigla jednu prednju nogu, pogledala u nas – u njenom pogledu videla sam Bohdanov strah – zatim povukla uši unazad i u čudnoj asimetriji raširila udove. Pomirisala je vazduh, šapom je nežno pomilovala svežanj trave. Nismo smeli da je ostavimo samu, a istovremeno smo se stideli što smo prisutni. Kad je pas legao na zemlju, Angelika me je dugo gledala. Tek kad je Vernerova ruka neočekivano pošla za mojom rukom, setih se da sam računala na nešto drugo – na manje hrapavosti, na Angelikinu ruku – ali sam uzvratila stisak. Lola nije mrdala. (Džesi, rekla sam kasnije.) Još dugo smo je gledali kako diše. Stajali smo oko nje, kao oni što posle pevanja himne *O, Tannenbaum* ne znaju koga treba srdačno zagrliti a koga samo ovlaš poljubiti u oba obraza. Kada je Lola uginula, nismo imali bolju ideju sem da obidemo njeno telo. Ništa nisam osećala. Kada je Verner prošao kraj mene, iznenada se zateturao. Posle smo prekinuli tumananje i zurili ispred sebe, poput ugaslih nebeskih

tela (najbolje bi bilo da smo je odmah odvukli kući, rekla sam kasnije). Verner nas je sa nekoliko klimanja glavom poslao do životinjinih prednjih nogu, onda smo joj podigli otežalo telo i sitnim koracima odvukli smo je do strmine nad obalom Elbe. Verner je oštrim kamenom iskopao raku duboku pola metra, u koju su mu se usput slivale litre znoja. Nakon što smo Lolino telo više iscimali nego spustili u rov – da li je dovoljno duboko, pitali smo se – i vratili pomalo već vlažnu, žutu zemlju, Angelika je kleknula i onim hladnim rukama, onim vrbolikim kažiprstom, ucrtala Lolino ime u glinastu zemlju. I može biti da nije baš bilo primereno liniju ipsilona, u kitnjastom stilu spomenara, podvući pod slova koja su stajala iznad, fotografisala sam grob, Vernerovu ćosavu nogu, Angeliku kako kleči i nedostatak njene majke. (Džesi je umrla, rekla sam kasnije.)

Nekog kišnog dana, u nekadašnjem vrtu neke nekadašnje kneževine (danas je to šuma), nezadovoljeni Verner, za koga sam prethodno kod spomen-mlina lagala da mi je muž, poljubio je ruku jednoj muzi zdepastih butina. Mahnuo je Uraniji. Kada je tanke usne, napućivši ih pritisnuo na ruku muze pošćropljenu kišom, odjednom mi je postalo jasno zašto se stidim svojih ruku. Iz četvorougaone ogromne nadlanice, izlaze i zasebno i zajedno ružni prsti, baš poput Uranijinih bezobličnih prstiju koji se završavaju noktima kojima većito nedostaju vitamini. Verner me je dotle nukao, boćkao uglovima svoje lisićje face, dok zaista nisam ćučnula ispod muzine raširene ruke, pa i sa strane dlana osmotrila natećene radnićke ruke, grbave i ćvornovate prste, u korenu prstiju zadebljanja koće, ne baš opipljiva ali vidljiva i golim okom, većitu vlaćnost meću jastućićima, slućajnu zamršenost linija sudbine, srca i glave. Da, odgovorih rezignirano, ovo je moja ruka.

Tešilo me je samo to što se Angelika, za koju sam kod mlina lagala da mi je kćerka, smeškala popustljivo.

Petog vrelog dana konačno smo se okupali u Elbi. Lola tada više nije bila sa nama. Verner je za tren zbacio sa sebe svu odeću, pa uleteo u vodu kao od majke rođen, Angelika i ja smo se presvlačile natenane, okrenute leđima jedna drugoj, a ja sam skinula čak i naočare. Zajedno smo krenule ka beloju mrlji koja se malo-pomalo pojavljivala iz talasa, što su mogla biti Vernerova leđa, koja teško pocrne a lako pocrvene. Dve smo, ponavljala sam, same. Čim smo otplivale od peščanog spruda, reka nam je šćepala tela i u cugu nas bacila deset metara dalje. Verner nas je čekaao tamo gde nas je struja isпустиła. Prskali smo se, čudno se smejuļili dok smo bacali jedno drugo u vodu, dolazilo je do nezgrapnih inicijativa, ali sam se ispraćakala još i pre nego što je Verner počeo da me vaćari pod vodom. Kada bih bila sposobna da se bojim, možda bih se bojala reke. Tamo gde mi je voda dosezala samo do struka, uspravila sam se i žmirkala u pravcu dvojice muškaraca koji su stajali među drvećem. Jer tamo su stajala dva stranca. Možda bi i oni da se smoće ali ne bi hteli da smetaju porodici koja se kupa. Išetala sam na obalu. Dok sam se približavala našim stvarima pobacanim na gomilu, oni krenuše ka meni i počeše da mi mašu uzdržanim pokretima. Uzvratila sam mahanje, ali ako su ih oči služile, videli su i to da žmirkam. Razdaljina između nas već je spala na pet metara, kada sam prepoznala Adama i Bohdana. U prvom naletu radosti, poželeh da ih prigrlim uza se, ali su se obojica blago izmakli u stranu i tako izbegli da se nađu u središtu mog pokreta, pa sam mogla samo da ih pomalo stisnem za rame. Ne bi to ni Angelika učinila drugačije. Momci, pa vi ste pocrneli, mislila sam, i sve mi je više smetalo što bez naočara ne vidim detalje,

Bohdanov kiselkast osmeh, sabrane pokrete, oko njega zamišljenu, zamračenu sobu, na brodskom podu senku tečnosti merača vode u boji hematoma, spokoj momka koji prelazi i na Angeliku (samo da je ne vodi da se ispovedi). Momci, pa vi ste pocrneli!, rekla sam i zavukla ruku u gomilu garderobe. Nemojte samo posle da mi stanete na naočare!, opominjala sam ih, na šta su čučnuli do mene, pa smo zajedno razbacali odeću sa mrljama od soli, koja se osećala na znoj. Još smo čučali kada su Verner i njegova ćerka izbili na obalu: i bez naočara sam videla kako se Bohdanovo lice namračilo. Mora da se boji Nemaca, pomislih. (Nije svaki nacista Nemač, ali je svaki Nemač nacista, bio je kasnije degutant Verner.) Kada smo se uspravili neobavljena posla, koleno mi je glasno kvrcnulo. Dok se Verner okrenuo kako bi se obukao, Adam i Bohdan, kao da su tek sada primetili da je Verner go kao od majke rođen, fiksirali su me pogledom. Ko još nije ružan kada je prisutno i neko treće lice, branila sam u sebi Verne-rovu zadnjicu, koja je sijala poput mesečine, a tako zapravo i sopstveno otežalo, četrdesetpetogodišnje telo, iz čijeg bih skliskog zagrljaja i ja bez ustručavanja uzmakla, kada bih ja bila dvadesetogodišnji poljski katolik. Angelika se, svojim uobičajenim osmehom, izvukla iz našeg kružoka, uzalud sam se nadala da će konačno da zapazi Bohdana, ili Bohdan nju. Angelika ima male grudi, depilira pazuhe i malo priča, spomenuh prednosti moje robe. Momci, ajde sada već priznajte, jeste vi sakrili moje naočare, viknula sam sa usiljenom lagodnošću i naježila se od persiranja. Adam i Bohdan su se sa olakšanjem okrenuli ka reci, kada ih je po leđima, prepečenim do bakarne boje, potapšao sada već obučeni Verner. Jeste vi braća? Posle su bez pitanja nastavili da traže. Bohdan se boji nagih nemačkih alkoholičara, Angelika senki oštrih

poput britve, Verner ribljih kostiju i prevremenog posrnuća svoje muškosti. Na kraju je Bohdan pronašao naočare na najnižoj grani bolesnog drveta bez krošnje. Momkovim ustima dobro je pristajalo da i meni persira, mada zbog čudnog reda reči i nepostojećeg veznika nisam mogla da dokučim šta hoće da kaže o ljudskom sećanju. Zamislite, umro nam je pas, rekla sam. Naočare sam zakačila za uvo, pa ih radi ravnoteže, zbog nepažnje, oslovila u jednini, blago sam se okrenula ka Adamu. Lola?, upitao je Bohdan, i činilo mi se simpatično što S izgovara pomalo šuškajući. (Džesi, rekla sam kasnije.) Prekjuče smo je sahranili, klimnuh, i umalo mi suze ne navreše na oči.

Sa naočarima sam već mogla da vidim i to da su na Bohdanovom licu brazde ostale bele, kao da je pocrneo dok se osmehivao. Dok smo sa momcima razgovarale o onom svetu, Verner lisičjeg lica nije rekao ni jednu jedinu reč, ali kada sam pitala da li sa verom u Boga ide i vera u stvaranje, obrve i uglovi usana počеше da mu se tresu, kao da svim silama mora da zadrži smeh. Posle je Adamu i Bohdanu istovremeno dosadio razgovor, pa ja ostah sama sa svojom rečenicom – znate, retko kad osećam pravi potres – kao neko ko se na koncertu usred iznenadne pauze nakon fortea, prodere da mu se piški. Prijalo mi je što je Angelika ostala sa nama, i već sam počela da se nadam povoljnom nastavku. Braća?, pitala sam. Da, smeškao se Bohdan i ponovo pokopao bele brazde.

Kako je vreme bivalo toplije, jadni Verner me je otpakovao iz vreće za spavanje i izlizao. Pre toga je tiho plakao, sa malo suza, vrh ramena bi mu se pomalo trgnuo, dah mu je bio vreo kao vatra. Nisam pitala zašto plače. Glavu sam mu povukla u svoje krilo, i svojim ružnim rukama, koje nikada nisu opipale neki muzički instrument ili dvogled, milovala

mu koren uveta. Kada je, pogrešno razumevši pokret, Verner krenuo da sa mene skida slojeve, nisam imala srca da ga stresem, mada nisam želela da me izliže, niti išta drugo. Od vrha njegove brade koja je pritiskala moj anus, od njegovog jezika, skliskog više od pljuvačke nego od moje vlažnosti, i od moje ruke koja je čas bila ćušnuta u stranu čas bolno ispri-tiskana, na pamet mi je padalo svašta što nije moralo, jer što je više jezik koji je lizao bio Vernerov i što je više bilo moje to što je lizao, to sam manje mogla da se uživim u situaciju. Molila sam ga da dođe bliže. Gore.

Bilo je nekoliko vrelih dana, lišenih muza. Sve više sam bila naviknuta na Angelikino ćutanje, prijalo mi je kada bi nakon večere, dok njen otac pere sudove u prostoriji za obavljanje higijene, ispružila noge sa flekama od depigmentacije i ostala sa mnom. Gleda prema nožnim prstima, u daljinu, čuti ne-usiljeno, obraća mi se tek u Vernerovom prisustvu – da li se pokvario namaz od patlidžana – ali tu je, pomislih, ne beži. Verner se držao, i za sve to vreme nije popio ni gutljaj. To ustaljeno iščekivanje, oči koje su do uveče bile natečene, kao i to što dan više nikada nije započinjao bez alkohola, naziva-ovao je večitim prepodnevom. Bilo mu je stalo do toga da ja i Angelika pijemo šta nam je volja. Pomirisao bi naše pivo, dan nakon Loline smrti iznenadio nas je flašom italijanskog crnog vina, a konobaricama sa lepim grudima govorio da je sve što bi mogao da zatraži, zabranjeno. Lola nam nije nedo-stajala, ali bila je naš pokojnik.

Kasnije smo nailazili na sve više plemićkih topoljaka, rode su nestale, a i vreme se ponovo pokvarilo. Ipak se nije vra-tila oktobarska hladnoća, ali je iza sivog neba sunce sijalo kao zubarska lampa. (Pun mi je kufer klimatskih promena, rekoh kasnije.) Njih dvoje su se utronjali od prvih kapi kiše,

u potrazi za skloništem pogled im je prestrašeno šarao predelom. Verner je uskliknuo, a Angelikino lice nije ni mrdnulo kada su kraj puta, u dnu čeke, prepoznali bicikle poljskih momaka. Kao da nisam verovala da su to oni, teatralno zaklonivši oči, pogledala sam ka trećem stepenicu čeke, odakle je stršio ogroman objektiv foto-aparata i jedan lovački dvogled. Angelika je krenula ka stepenicama, kao neko ko se nikada nije bojao ptica, čak ni Verner nije smeo da je opominje, samo ju je pratio u stopu. Kada sam se ja popela, Verner je još uvek dahtao a Angelika se, sva ubledela, oslanjala o neku gredu. Pozdravila sam momke, ne baš sasvim prirodnim osmehom, ali mi je prijalo da na Adamovim i Bohdanovim puritanskim crtama vidim olakšanje povezano sa mojim prisustvom. Angelika se boji fijukanja lokomotive, Verner dodira invalida, a Bohdan možda strahova drugih ljudi. Na Adamovom poljskom licu, značajnom zbog beznačajnosti, gumeni okvir dvogleda ostavio je trag. Verner je zatražio dvogled i nalaktivši se na grudobran, oslonio ga na izražene jagodice. Kada se ispostavilo da su Adam i Bohdan ornitolozi, maltene su se takmičili u nabranjanju latinskih imena ptica koje su domaće u ovim krajevima, Angelika je prekrstila ruke na grudima i naborala obrve, bez ikakve simbolike. (Videla sam već ovaj luk na fotografijama iz Rostoka, na licu Angelikine majke.) Želela sam da na neki način uzvratim za njihovu ljubaznost, ali osim Karola Vojtile, Mazurskog pojezerja i Ferenc Puškaša, ne znam ništa o ovoj zemlji. Pre nego što se ispostavilo da Vernerova kćerka ima strah od visine, kiša je prestala, a nebo se nije razvedrilo, i svi smo krenuli nadole. Lola bi uživala u ovom mirisu vlage. Dole je isplivao rečnik i neka poljska krema za opekotine. Nisam znala gde da gledam, jer je Verner nadugačko, nepoverljivo merkao tubu, kao da traži

rok trajanja. Kada je kasnije, uperivši bradom, odjednom zapevao, Adam Mickjevič! Krema, samo za spoljnu upotrebu!, morala sam da ga opomenem. Verner se boji slovenskih vračara, Angelika dojki koje idu do struka na prodavačicama na pijaci. Iskoristivši jedno listanje rečnika između rečenica, inicirala sam da zajedno ručamo, kamp ionako nije daleko, i prijaće nam konačno porcija kuvanog jela. Uto je iznad nas, u obliku slova V, uz neprijatno gakanje, preletelo dvestotinak divljih gusaka, pa je momcima bilo i te kako krivo što su već spakovali dvogled. Angelika je gledala pravo u Bohdanove oči, uokvirene dubokim borama što liče na rane, i tiho rekla: plaše me ptice, a niko je nije ništa pitao. Ja sam bila treća u konvoju, preda mnom je pedalao Bohdan, iza mene Angelika, i nisam smela da gledam čime to tamo napred Verner zabavlja Adama. Boršč, uzviknula sam, kada mi je konačno palo na pamet nešto iz njihove zemlje, te je Bohdan klimnuo potvrdno. Jagelonci, štrajkovi, Pampalini, redom mi je naviralo. Nažalost, biciklistička staza je presećala nekadašnje imanje nekog od kneževa izbornika, tako da sam slutila na loše. Već sam se taman ponadala da ću se možda izvući, kad smo morali da stanemo, jer je Verner uočio nešto, iza jednog ogromnog bora. Znala sam da moraju biti Klio ili Erato, ostale smo već sve prošli. Ova sadašnja muza izgledala je isto kao žene iz Vernerovih snova: ruka ojačala od tegljenja kesa, nimalo olimpski list noge, mekan, kameni stomak koji neobavezno viri. Za lice je svejedno, samo da ima pogled. Haljina zarad otvora na haljini, butina zarad međunožja. Oslobođanje i otkupljenje greha ni za šta – da, to već znam. Beše Erato, sa lirom. (Videla sam u fioci da je Angelikina majka sve samo ne tip koji oslobađa greha.) Verner je želeo da se slikamo. Momci su spremno prekoračili korov do kolena, prilagodivši

svoja pravilna lica situaciji, čekali su mene i Angeliku. Stali smo pored njih, pazeći da ne dodirnemo jedni druge. Verner je postavio aparat na dve grane bora, oprčao jednu turu i stao iza mene. Na mestu Angelikinog lica, maska Pjerina, pri dnu trepavica nešto svetluca. U Bohdanovim očima drhtanje, valjda od toga da ću ga zagrliti, da će padati ili da će im nestati para. Adam malo visi sa slike. (Baš toga se pribojavao.) Između Angelike i mene veći prostor, ne bi li se udobno smestio nedostatak njene majke. Iznad moga ramena vidi se Vernerovo čoškasto lisičje lice, brada mu se bolno zabija u moje rame. Leva ruka kao da mi je stisnuta u pesnicu, pred nogama mi nedostaje Lola koja leži. Iza nas, nebo je mlečno staklo. Aparat ne registruje glasove, ali ja kažem: stoko. A Verner će se kliberiti, kao neki pubertetlija. Aparat ne registruje ni misli: da sam se barem vratila sa onog nasipa obraslog kamilicom. U Adamovim rukama nekakav zeleni plod, bore oko Bohdanovih očiju oči smeštaju u zgrade. Eratina glava tek što staje u sliku. U Vernerovoj levoj ruci nedostatak alkohola, praznu ruku je ispružio napred, i pošto mi baš u trenutku okidanja ščepa desnu dojku, na slici nema toga kako ga laktom udaram u stomak. Stoko. Kao što izostane i to kako se Adam i Bohdan sa čuđenjem okreću ka nama. U Angelikinim očima strah.

Probudio me je osećaj da će mi pući bešika. Verner je mirno nastavio da spava, mada sam sa rajsferšlusom vreće za spavanje napravila prilično veliku buku. Tama je bila potpuna, trava rosna. Mislila sam da se teturam od alkohola, i tek kada sam zapela o dugačko razapeto uže tuđeg šatora, shvatila sam da nemam naočare. Čuo se neki zvuk, kao od žice kontrabasa. Umalo se nisam skotrljala niz kratke stepenice, koje su vodile do zgrade sa tuševima, mada mi je hod bio

poznat. Isprva me nije interesovalo to što u *Schlechtwetterraum* gori svetlo. Sat onoga ko se kretao između tuševa čini se da je pokazivao petnaest do tri. Bilo mi je zima. Piškila sam, oprala ruke. U ogledalu iznad umivaonika videla sam da sam ostarila i da sam se ugojila, čemu se Verner radovao. Da moje telo kao da nije duša. Žmirkala sam. U povratku sam izabrala duži put. Izašavši iz zgrade, nisam krenula ka stepenicama, već udesno, u pravcu osvetljene asfaltirane staze. Međutim, ispred prozora *Schlechtwetterraum* bila sam prinuđena da usporim. Provirila sam kroz nemarno navučene zavese. Nisam to tako zamišljala. Na sofa sa cvetovima klečao je polugoli Bohdan i sa dve ruke držao Angelikine bokove, da mu se kita ne bi izvukla iz creva. Žmirkala sam. Jesu ova-kvi poljski katolici? Počela sam da cvokoćem. Jesu li takve te krute, što žale za majkom? Device? Drugačije sam ih zamišljala gole. Trudila sam se da se neprimetno pomerim. Pošto sam se posle do šatora ipak odgegala kraćim putem, uspela sam da drugi put padnem preko užeta od šatora, koje se glasno čulo. Verner je bio gore, pustila sam ga da se naslađuje. Dok me je trpao, zubi u ustima su mi cvokotali kao čaše u kuhinjskim elementima.

Narednog jutra doručkovali smo zajedno, kao da se ništa nije dogodilo. Verner je nekim pokretom za slaboumne pozvao momke na našu asuru. Adam i Bohdan mazali su hleb zevajući. Volimo negovani trulež nemačkih sela, udvarali su se. Verner, koji ništa nije slutio, držao je predavanje o razlici između pesnice i šake, skoro se derući. Čušnula sam Venera u slabinu, pa učuta. Verner se boji stočnih usta koja pare vernici malih grehova. Kao i do tada, persirali smo jedni drugima: momci, jedite još. Bohdanove oči bile su ljubičaste, sa podočnjacima, ali ne bi nikako pogledao u Angeliku.

Marija Sklodovska Kiri, rekoš smoreno. Adam nas je poslužio lokalnom rakijom od trnjina, ali je Verner odmahivao glavom osmehujući se, a kao objašnjenje nabrajao je šta je sve konzumirao u vreme dok je bio *beat* pesnik – tu smo se nesputano smejali. Nije bilo reči ni o mojim grudima, niti o zdepastim butinama okolnih muza. Angelika je bila strana, kao slepi ili crnci, te se, pozvavši se na glavobolju, povukla u šator. Retko kad osećam istinski drhtaj, rekoš. Uglavnom ništa ne osećam, i na mene ne utiču same stvari, već nazivi koji se tim stvarima pridružuju. Na primer, ležim na krevetu, kako bih dočekala vreme kada treba da budem skrhana bolom. Zamislijam kako sa nekim koga volim – ali šta bi to onda značilo – delim ono što se događalo. I onda jedva sklapam rečenicu: Lola je preminula, uspevam konačno da se rasplačem. Verner me je gledao bez razumevanja. Posle su poljski momci pokupili svoj šator i nikada ih više nismo videli.